

Anonüümseks muudetud versioon

Tölge

C-566/19 - 1

Kohtuasi C-566/19

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

25. juuli 2019

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Cour d'appel (chambre du conseil) (apellatsioonikohus (eeluurimiskolleegium)) (Luksemburg)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

9. juuli 2019

Apellant:

JR

[...]

CHAMBRE DU CONSEIL DE LA COUR D'APPEL (apellatsioonikohtu eeluurimiskolleegium)

Luxembourgis asuva Tribunal d'arrondissement de Luxembourg'i (Luxembourgi piirkondlik kohus, Luksemburg) kantseleisse 19. juunil 2019 esitatud avaldusega esitas JR õiguspäraselt appellatsioonkaebuse kohtumääruse peale, mille tegi samal päeval Chambre du conseil du tribunal d'arrondissement (piirkondliku kohtu kolleegium) [...],

– tunnistades, et tema alluvusse ei kuulu JR-i suhtes tehtud Euroopa vahistamismääruse kehtetuks tunnistamise taotluse arutamine,

[...]

tunnistades, et JR tuleb üle anda Prantsuse ametiasutustele kriminaalmenetluse raames kohtu alla andmiseks rikkumiste eest, mida on nimetatud 24. aprilli 2019. aasta Euroopa vahistamismääruses, mille on teinud Tribunal de Grande

Instance de Lyon'i (Lyon'i esimese astme kohus, Prantsusmaa) prokuratuuri aseprokurör Virginie BRELURUT. [lk 2]

[...]

Apellant leiab esiteks, et tema üleandmisest peaks keelduma, kuna esimese astme kohtu kolleegium ei teinud otsust õigusnormides ette nähtud tähtaja jooksul. Ta palub veel Euroopa vahistamismääruse tühistamist põhjendusel, et Euroopa vahistamismääruse teinud õigusasutus ei ole „õigusasutus“ nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsuse 2002/584/JSK artikli 6 lõike 1 tähenduses, kuna Prantsuse prokuratuur võib apellandi väitel saada täitevvõimult kaudseid juhiseid, mis kujutab endast sekkumist, mis on vastuolus Euroopa Liidu Kohtu välja töötatud kriteeriumidega, mille kohaselt on keelatud see, et täitevvõim mõjutab mis tahes viisil, olgu siis otseselt või kaudselt, Euroopa vahistamismääruse teinud õigusasutust. Teise võimalusena palub ta esitada Euroopa Kohtule eelotsuse küsimuse.

Peaprokuratuuri esindaja palub esitatud väited tagasi lükata. Ta palub tuvastada, et vahistamismääruse teinud asutus, ehkki see on prokuratuur, järgib Euroopa Kohtu määratletud sõltumatuse kriteeriumi. Ta leiab siiski, et kui selle kriteeriumi osas on vähimaidki kahtlusi, tuleb esitada eelotsuse küsimus.

[...] [lk 3] [...] [Õigusnormide kohast tähtaega puudutava esimese väite tagasilükkamine].

Euroopa Kohus tõlgendas kahes 27. mai 2019. aasta kohtuotsuses mõistet „vahistamismääruse teinud õigusasutus“ nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsuse 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta, mida on muudetud nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsusega 2009/299/JSK, artikli 6 lõike 1 tähenduses (27. mai 2019. aasta kohtuotsused OG ja PI (Lübecki ja Zwickau prokuratuurid), C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, ning PF (Leedu peaprokurör), C-509/18, EU:C:2019:457).

Euroopa Kohus otsustas, et:

- kuigi vastavalt liikmesriikide menetlusautonoomia põhimõttele võivad liikmesriigid nimetada kooskõlas oma riigisisese õigusega „õigusasutuse“, kes on pädev Euroopa vahistamismäärust tegema, ei saa selle mõiste tähendust ja ulatust jätta liikmesriikide otsustada;
- selles sättes toodud väljend „õigusasutus“ ei viita mitte ainult liikmesriigi kohtunikele või kohtutele, vaid võimaldab laiemas tähenduses katta need ametiasutused, kes asjaomases õiguskorras osalevad kriminaalasjades õigusemõistmises, erinevalt muu hulgas ministriumidest ja politseiteenistustest, kes teostavad täitevvõimu;

- sellest tuleneb, et raamotsuse 2002/584 artikli 6 lõike 1 tähenduses mõiste „õigusasutus“ võib hõlmata liikmesriigi asutusi, mis ei ole tingimata kohtunikud või kohtud, kuid osalevad liikmesriigis kriminaalasjades õigusemõistmises, ning et sellist asutust nagu prokuratuur, kes on kriminaalmenetluses pädev esitama kuriteo toimepanemises kahtlustatavale süüdistust, et ta kohtu alla anda, tuleb pidada liikmesriigi õigusemõistmises osalevaks;
- Euroopa vahistamismääruse süsteem pakub seega tagaotsitavale menetluslike tagatiste ja põhiõiguste kahetasandilist kaitset;

isiku õiguste kaitse teine tasand eeldab, et õigusasutus, kes on pädev tegema Euroopa vahistamismäärust riigisisese õiguse alusel, kontrollib eelkõige vahistamismääruse tegemiseks vajalike tingimuste järgimist ning hindab, kas iga juhtumi eripäraseid asjaolusid arvestades on vahistamismääruse tegemine proportsionaalne; [lk 4]

- seega peab „vahistamismääruse teinud õigusasutus“ saama seda ülesannet täita objektiivselt, võttes arvesse kõiki süüstavaid ja õigustavaid asjaolusid, ja ilma et esineks oht, et tema otsustuspädevust piiraks väljastpoolt, eelkõige täitevvõimult tulevad korraldused või juhised, nii et ei ole mingit kahtlust, et otsus teha Euroopa vahistamismäärus on selle asutuse, mitte aga lõppkokkuvõttes täitevvõimu pädevuses;
- vahistamismääruse teinud õigusasutusel peab olema võimalik tegutseda Euroopa vahistamismääruse tegemisega seotud ülesannete täitmisel sõltumatult, kusjuures see sõltumatus nõuab, et on olemas põhikirjalised ja korralduslikud eeskirjad, mis tagaksid, et vahistamismääruse teinud õigusasutuse puhul ei esine mingit ohtu, et ta saab vahistamismääruse tegemise otsuse vastuvõtmisel eelkõige täitevvõimult individuaalseid juhiseid;
- lisaks, kui vahistamismääruse teinud liikmesriigi õigus annab Euroopa vahistamismääruse tegemise pädevuse asutusele, mis küll osaleb selle liikmesriigi õigusemõistmises, kuid ei ole ise kohus, peab vahistamismääruse tegemise otsuse peale ning eelkõige sellise otsuse proportsionaalsuse kontrollimiseks saama selles liikmesriigis esitada kohtule kaebuse, mis vastab täielikult tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele;

järeldades, et mõiste „vahistamismääruse teinud õigusasutus“ raamotsuse tähenduses ei hõlma liikmesriigi prokuratuure, mille puhul esineb oht, et Euroopa vahistamismääruse tegemist puudutava otsuse raames saab ta otseselt või kaudselt selliselt täitevvõimult nagu justiitsministeerium individuaalseid korraldusi või juhiseid, kuid et seevastu hõlmab see mõiste liikmesriigi peaprokuröri, kes struktuuriliselt kohtuvõimust sõltumatuna on pädev kriminaalasjas süüdistust esitama ja kelle staatus tagab talle Euroopa vahistamismääruse tegemisel sõltumatuse täitevvõimust.

Peaprokuratuuri esindaja väidab, et Prantsuse prokuratuur täidab Euroopa Kohtu nõudeid, kuna alates 25. juuli 2013. aasta seadusest nr 2013-669 välistab Prantsuse kriminaalmenetluse seadustiku (Code de procédure pénale) artikkel 30 sõnaselgelt justiitsministri võimaluse anda prokuratuurile juhiseid individuaalsetes asjades.

On tõsi, et Prantsuse kriminaalmenetluse seadustiku (Code de procédure pénale) praegu kehtiva, 25. juuli 2013. aasta seadusest tuleneva redaktsiooni artikli 30 kohaselt ei saa Prantsuse justiitsminister anda prokuratuuri prokuröridele mingeid juhiseid individuaalsetes asjades. Ta võib neile siiski anda üldiseid juhiseid.

Seega võiks järeldada, et formaalselt vastab Prantsuse prokuratuur eespool viidatud Euroopa Liidu Kohtu otsustega seatud sõltumatuse kriteeriumidele, kuna vabariigi prokurör (Procureur de la République) on kaitstud täitevvõimu individuaalsete juhiste eest. [lk 5]

See analüüs on siiski vastuolus Euroopa Liidu Kohtu kohtujuristi Campos Sánchez-Bordona 30. aprilli 2019. aasta analüüsiga [kohtuasjades OG ja PI (Lübecki ja Zwickau prokuratuurid), C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:337], kes meenutab, et „Euroopa vahistamismäärust väljaandva riikliku asutuse sõltumatus eeldab, et asjasse puutuv organ täidab kohtu ülesandeid täiesti iseseisvalt, olemata kellegagi hierarhilises või alluvussuhtes ja saamata kelleltki korraldusi või juhiseid, ning et ta on seega kaitstud väljastpoolt tuleva sekkumise või surve eest, mis võib kahjustada selle organi liikmete otsustusvabadust ja mõjutada nende otsuseid“ (ettepaneku punkt 87).

Sellega võib minna vastuollu hierarhiline suhe peaprokuratuuri ja Prantsuse kohtute prokuratuuri vahel, kuna Prantsuse kriminaalmenetluse seadustiku (Code de procédure pénale) artikkel 36 näeb ette, et „peaprokurör võib kohustada vabariigi prokuröre kirjalike juhiste teel, mis lisatakse menetlustoimikusse, alustama menetlust või nõudma menetluse alustamist või esitama kohtule, kelle alluvusse asi kuulub, kirjalikke taotlusi, mida peaprokurör tarvilikuks peab.“

Kohtujurist täpsustas, et „sõltumatus [...] on vastuolus kellegagi hierarhilises või alluvussuhtes olemisega. Kohtuvõimu kandjad on sõltumatud ka kõrgematest kohtuinstantsidest, kes võivad küll a posteriori nende otsused läbi vaadata ja need tühistada, kuid ei saa siiski teha neile ettekirjutusi, kuidas nad peaksid otsustama“ (ettepaneku punkt 96).

23. novembri 2010. aasta kohtuotsuses Moulin vs. Prantsusmaa jätab Euroopa Inimõiguste Kohus muutmata 29. märtsi 2010. aasta kohtuotsusest Medvedyev vs. Prantsusmaa tuleneva kohtupraktika, mis puudutab seda, et vabariigi prokuröriil ei ole „õigusasutuse“ staatus, ning leiab, et rikutud on konventsiooni artikli 5 lõiget 3, kuna „Prantsuse prokuratuuri liikmed ei täida täitevvõimust sõltumatuse nõuet, mis väljakujunenud kohtupraktika kohaselt kuulub niisamuti nagu erapooletus artikli 5 lõike 3 tähenduses „kohtuniku“ autonoomsest mõistest tulenevate tagatiste hulka.“

Euroopa Inimõiguste Kohus nendib selles kohtuotsuses „kõigepealt, et kuigi kõik kohtusüsteemi kohtunikud esindavad põhiseaduse artiklis 66 viidatud õigusasutust, tuleneb riigisisest õigusest, et kohtukoosseisudesse kuuluvate kohtunike suhtes kehtib erinev kord, kui on ette nähtud prokuratuuri liikmete suhtes. Viimati nimetatud alluvad kõik ühisele hierarhilisele juhile, nimelt justiitsministrile, kes on valitsuse liige, ja seega täitevvõimu osa. Vastupidi kohtunikele ei ole nad põhiseaduse artikli 64 alusel ametist tagandamatud. Nad on prokuratuuris oma hierarhiliste ülemuste juhtimise ja kontrolli all ning alluvad justiitsministrile. Kriminaalmenetluse seadustiku (Code de procédure pénale) artikli 33 kohaselt on prokuratuur kohustatud esitama kirjalikke taotlusi, mis vastavad talle selle seadustiku artiklites 36, 37 ja 44 ette nähtud tingimustes antud juhistele, kuigi ta esitab vabalt suulised seisukohad, mida ta peab õigusemõistmise seisukohast sobivateks“ (kohtuotsuse punkt 56). See kohus „tuletab meelde, et täitevvõimust ja pooltest sõltumatuse tagatised välistavad eelkõige selle, et ta saaks seejärel tegutseda kriminaalmenetluses kaebaja vastu“ (kohtuotsuse punkt 58). [lk 6]

Kuigi on tõsi, et – nagu eespool täpsustatud – Prantsuse justiitsminister ei saa alates 2013. aasta reformist esitada prokuratuuri õigusametnikele juhiseid individuaalsetes asjades, on teised Euroopa Inimõiguste Kohtu tuvastatud asjaolud endiselt aktuaalsed, eriti asjaolu, mis puudutab prokuröri sõltumatuse ja erapooletuse tagatise puudumist süüdistatava ja tagaotsitava isiku suhtes, kuna prokuratuuri iseloomustab ka ühtsus: sama prokuratuuri liikmed moodustavad ühtse terviku; prokuratuuri ühe liikme toiming on tehtud kogu prokuratuuri nimel, ning need prokuratuuri liikmed võivad seega üksteist asendada või neid võib asendada kogu menetluse vältel.

Käesoleval juhul tuleb nentida, et Tribunal de grande instance de Lyon'i (Lyon'i esimese astme kohus) juures tegutsev prokuratuur alustas menetlust apellandi vastu, samas kui sellesama prokuratuuri liige tegi asjaomase Euroopa vahistamismääruse.

Neid kaalutlusi ja Euroopa Kohtu 27. mai 2019. aasta otsustest tulenevat kohtupraktikat arvestades tekib küsimus, kas Prantsuse prokuratuur täidab käesolevas asjas Euroopa vahistamismääruse tegemiseks kindlaks määratud sõltumatuse ja erapooletuse kriteeriume, kui Euroopa vahistamismääruse süsteem pakub tagaotsitavale menetluslike tagatiste ja põhiõiguste kahetasandilist kaitset, ning pädev õigusasutus, kes on Prantsusmaal määratud Euroopa vahistamismäärust tegema, kes peab kontrollima selle vahistamismääruse tegemiseks vajalike tingimuste täitmist ning hindama selle proportsionaalsust kriminaaltoimiku asjaolusid arvestades, on samal ajal asutus, kes juhib samas asjas kriminaalmenetlust.

Kuivõrd Euroopa Liidu õiguse õigesti kohaldamine on avaliku huvi küsimus ning käesoleval juhul ei ole see sedavõrd selge, et ei jääks ruumi põhjendatud kahtlusteks, tuleb seega [...] esitada Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 267

alusel Euroopa Kohtule käesoleva kohtuotsuse resolutsioonis sõnastatud eelotsuse küsimus.

ESITATUD PÕHJENDUSTEST LÄHTUDES

[...]

peatada menetlus seniks, kuni Euroopa Liidu Kohus on teinud eelotsuse järgmise küsimuse kohta: **[lk 7]**

„Kas Prantsuse prokuratuuri, kes tegutseb eeluurimiskohtu või asjas otsust tegeva kohtu juures ja kelle pädevuses on Prantsusmaal vastavalt selle riigi õigusnormidele Euroopa vahistamismääruse tegemine, võib pidada vahistamismääruse teinud õigusasutuseks nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsuse nr 2002/584/JSK artikli 6 lõike 1 autonoomses tähenduses, juhul kui see prokuratuur, kes peab kontrollima Euroopa vahistamismääruse tegemiseks vajalike tingimuste täitmist ning hindama selle proportsionaalsust kriminaaltoimiku asjaolusid arvestades, on samal ajal asutus, kes juhib samas asjas kriminaalmenetlust?“

[...] [allkirjad]